Nils Amnéus

Styrs vårt liv av slump eller rättvisa?

Boken publicerades 1948. För att öka läsbarheten i föreliggande internetutgåva har det ålderdomliga språket moderniserats och smärre sammandragningar av texten företagits.

Originalets titel: Does Chance or Justice Rule Our Lives?

© Teosofiska Bokförlaget

Innehållsförteckning

Innehållsförteckning

1. Ett livsviktigt problem	9. En urgammal lära
2. Den materiella världen	10. Livets fortvaro efter döden
3. Tankarnas värld	11. Tillvaron före födelsen
4. Den universella tanken	12. Försenade verkningar
5. Livet måste ha en mening	13.Är reinkarnationsläran sann?
6. Människolivet	14. Gynnsamma verkningar
7. Lag eller slump?	15. Är de etiska lärorna praktiska?
8. Vad som krävs av teorin	16. Sammanfattning

Till Titelsidan

1. Ett livsviktigt problem

Konflikt mellan fakta och idéer

Våra iakttagelser i vardagslivet visar att det finns mycken orättvisa och mycken slump i världen. Vi ser många fall där den oskyldige får lida medan den skyldige går fri, där den hederlige misslyckas medan den ohederlige har framgång. Vi ser hur vårdslöshet orsakar olycksfall som medför lidande och död för oskyldiga offer. Vi ser mycken orättvisa i den ojämna fördelningen av rikedomar och möjligheter i livet. Vi ser att en del barn föds friska medan andra föds handikappade, somliga föds till gynnsamma förhållanden medan andra föds till en eländig tillvaro. Är det då förvånansvärt att vi ställer oss frågan "styrs vårt liv av slump eller rättvisa?"

Om vi går till bibeln för att få svar på frågan, finner vi uttalanden som "Döm inte, så blir ni inte dömda. Ty med den dom som ni dömer med skall ni dömas, och med det mått som ni mäter med skall det mätas upp åt er" (Matt 7:1-2) och "Alla som griper till svärd skall dödas med svärd". (Matt 26:52) I Galaterbrevet 6:7 står det "Låt inte bedra er, Gud lurar man inte: vad man sår får man också skörda". Liknande uttalanden finner man i andra stora religionsurkunder, och de meddelar oss uppfattningen att människans liv styrs av rättvisa. Människans intuition och hennes känsla för moraliska värden säger henne också att rättvisa måste råda, men våra iakttagelser i livet bekräftar inte detta. Tvärtom ser vi en motsägelse, en konflikt, ett oöverstigligt hinder mellan å ena sidan den lagbundenhet och rättvisa som *borde råda,* och å andra sidan våra erfarenheter i vardagslivet. Denna skarpa motsats mellan *det som är* och *det som borde vara* erbjuder ett problem som har förbryllat tänkande människor i alla tider, och många har skjutit det åt sidan då de misströstat om att finna en lösning.

Misslyckandet med att bevisa att rättvisa råder i vårt liv har fått mycket allvarliga konsekvenser. Det har undergrävt vår tro på religion och tagit bort en kraftig sporre till rätt handlande, nämligen försäkran om belöning. Att tvivla på rättvisa betyder att tro på slump, och detta uppmuntrar självskhet och alla slags orättfärdiga handlingar genom att väcka förhoppningen att missdådaren kan undgå följderna av sina onda handlingar.

Individens självskhet, styrkt av hans tro att han kan undgå följderna av sina onda handlingar, är huvudorsaken till den disharmoni och strid som för närvarande råder i världen, ty nationens, partiets eller den lilla gruppens handlande är individernas kollektiva handlande. De idéer som leder individens handlande leder också det nationella handlandet, och nationernas handlande bestämmer civilisationens öde. Vi ser sanningen i Platons påstående att det är idéer som styr världen. Föreställningen att vi kan undgå konsekvenserna av våra handlingar har gett fria tyglar åt självskhet, brutalitet och internationell laglöshet som hotar att förstöra vår västerländska civilisation. En förklaring till orättvisans problem är av avgörande betydelse för världens välfärd. Eftersom förhållandena i världen kan spåras tillbaka till individens tankar och handlingar, må vi här ägna en viss uppmärksamhet åt den verkan som orättvisans olösta problem har utövat på individen.

Individens syn på livet

Låt oss som exempel ta en ung man som har avslutat sina studier och träder ut i arbetslivet. Vi antar att han har ett gott hem där höga ideal, rätt handlande och karaktärdaning har befordrats. Han har lärt sig att ärlighet varar längst och lönar sig bättre än oärlighet. Han har lärt sig att följa denna gyllene regel i allt sitt handlande.

Nu träder han ut i arbetslivet och försöker omsätta sina ideal i praktiken. Han finner att de flesta människorna i hans omgivning strävar efter att samla pengar för att tillfredsställa sina olika behov och önskningar. Efter att de nödvändigaste behoven har täckts går överskottet till olika nöjen och bekvämligheter, resor, social ställning, makt etc. Ju mer pengar man har desto fler av sina önskningar kan man tillfredsställa, och alla arbetar följaktligen så mycket de förmår med detta mål i sikte. Det är en kapplöpning att bli rik, och ju snabbare man bli det desto bättre.

Det finns vissa etiska principer som anses råda i arbetslivet lika väl som överallt annars, men när han ser sig

omkring upptäcker han att mycket få människor följer en strikt moralisk lag. I verkligheten måste han konkurrera med personer som är opålitliga och ohederliga. Han finner också att självviskhet och ohederlighet ofta betalar sig bättre än rätt handlande. Han ser ofta att den skrupelfrie lyckas medan den hederlige misslyckas. Kort sagt, han ser otaliga exempel på att hederlighet inte varar längst.

Det finns lag och ordning i hela naturen. Hans uppfostran har visat honom detta, och hans känsla för tingens inneboende ändamålsenlighet säger honom att samma lag och ordning borde gälla även för allt mänskligt handlande. Men han ser många exempel där detta inte är fallet. Förhållanden och erfarenheter från vardagslivet bekräftar inte alltid religionsundervisningens påståenden. Han förstår den vackra tanken i den gyllene regeln och andra etiska läror, men lär sig också att det inte finns möjlighet att göra dem gällande. Han vet att de av människor stiftade lagarna inte kan hävdas om de inte kan bita ifrån sig, dvs om inte en överträdelse av lagen följs av ett lämpligt straff. Men etiska lagar kan uppenbarligen inte bita ifrån sig. Vi kan välja att efterleva dessa lagar, men det finns ingenting som tvingar oss om vi inte vill. Upptäckten att ärlighet inte alltid betalar sig och ibland t o m är ett hinder för världslig framgång, är ett handikapp i hans bemödanden till ärlighet och kan i sinom tid leda till oärlighet.

Det finns en medfödd rättskänsla hos människan, en moralisk kraft som manar henne att göra sin plikt mot sina medmänniskor, och det är i sanning lyckligt att så många följer denna maning. Under normala förhållanden kan rättskänslan vara tillräcklig för att förmå människor att handla rätt, men ibland uppkommer frestelser som visar sig övermäktiga. Ett gammalt talesätt säger att "varje människa kan köpas", och är budet bara tillräckligt högt så faller många för frestelsen. Det finns människor som inte är hågade att överge sina etiska principer under några som helst omständigheter, men även dessa undrar över varför rättvisan är så ofullkomlig. Är det då konstigt att många sådana goda människor i sinom tid överger sina ideal och blir cyniska och kallsinniga, kanske ohederliga?

Den själviska människan finner man på alla områden: i arbetslivet, i politiken, i finanslivet och bland de kriminella. Metoderna må variera alltefter situationen men målet är alltid detsamma, nämligen att vinna fördelar åt sig själv med liten eller ingen hänsyn till andras rätt. Hur påverkas en människa som inte hålls tillbaka av några moraliska betänkligheter av att slumpen tycks råda i människornas liv? Han ser hur andra blivit rika på ohederligt sätt utan att detta medfört några påtagligt onda följder. Han räknar ut att där andra har lyckats, där kan också han lyckas. För honom är den synbara frånvaron av rättvisa en invit till att pröva sin lycka. Det vanliga målet är att bli rik. Om han kunde bli det på hederligt sätt vore det att föredra, ty det skulle innebära mindre risk. Men hederliga metoder är vanligen långsamma och fordrar hårt arbete. En ohederlig metod kanske erbjuder en genväg till rikedom och kräver mindre arbete. Den enda invändningen mot den senare metoden är att han kan bli ertappad och straffad. Han vet att lagens arm kommer att försöka fånga honom, men han vet också att det är möjligt att undkomma lagen och att detta beror på god planering, tur, skicklighet, djärvhet, maktställning, mutor etc. Om han lyckas undkomma lagen kan han förvärva en stor förmögenhet och han kommer inte att behöva utstå några dåliga efterverkningar. Han väger sina chanser och lyckas, och om det ser gynnsamt ut fortsätter han på den inslagna vägen.

Orättvisans olösta problem har haft ett undergrävande inflytande på individens uppförande, och det har uppmuntrat självviskhet och likgiltighet för andras rättigheter. Helt naturligt blir effekten densamma på samhällskroppen och de olika grupperna inom den. Motiv och idéer hos tusen och åter tusen individer blir faktorer som bestämmer nationernas handlingar. Är det då underligt att självviskheten och stridslystnaden har blivit så mäktiga i världen att de hotar hela vår civilisations tillvaro.

Vädjan till moralen är fåfäng

Situationens allvar inses mycket väl av kyrkans och statens ledare. Vi hör vädjanden från predikostolen, från lärare och officiella tjänstemän. Här följer några:

"Hur skall vi kunna omvända det ekonomiska livet till kristendomen?" "Tillämpningen av den gyllene regeln skulle skänka världen internationell fred och individuellt välstånd. Vilket sorgligt vittnesbörd om vårt förnuft är det inte att vi inte ens lyckats tillämpa denna grundsanning!"

En ledare i Indien säger: "Vetenskapsmän, läkare, ingenjörer, sociala reformatorer, religiösa tänkare, alla

försöker skapa något nytt, men självviskhet, rashat, trångsynt nationalism och penningbegär har störtat allt i kaos ... Våra ekonomiska och politiska problem är etiska och andliga problem." En präst säger: "Om de civiliserade nationerna tillämpade Jesu principer skulle de strider som nu pågår i världen få ett snabbt slut."

Det har sagts att längre utbildning skulle lösa problemet. Våra skolor och högre läroanstalter gör stora ansträngningar för att förbereda ungdomen till ett hederligt och bra liv, och om inte dessa insatser gjordes skulle förhållandena i världen otvivelaktigt vara mycket sämre än de är. Men skolbildningen har inte löst våra etiska problem och har inte visat sig vara någon garanti mot brottslighet. Den kunskap som förvärvas genom utbildning kan användas till att främja självviskhet lika väl som mänsklig välfärd. Lagbrytaren är inte alltid dum eller okunnig. Han visar sig ofta besitta en ganska hög intelligens, och i en del fall har han fått en god uppfostran.

Vädjanden att följa religionen, att tillämpa den gyllene regeln i det dagliga livet, har kanske en viss inverkan på den som av naturen är böjd för att handla rätt, men det är tydligt att de har föga eller inget inflytande på den själviske.

Vad är orsaken till att de etiska lärorna fått så litet genomslag i världen? Felet ligger säkerligen inte hos lärorna själva, ty nästan alla måste erkänna att bergspredikan och den gyllene regeln skulle förvandla världen till ett paradis om de tillämpades i det dagliga livet. Även en dålig människa måste erkänna detta. Varför har då, trots de ansträngningar som gjorts under århundraden, människorna inte nått närmare sanningen än för 2000 år sedan. Beror det inte på att orättvisans problem fortfarande är olöst? Är det inte så att människorna, när de märker orättvisorna i det mänskliga livet, känner att de etiska religionslärorna är vackra men inte sanna eftersom de inte fungerar i praktiken? Om en god man har mod att tillämpa dem, drar en självisk man fördel av honom. Då tycks det inte vara sant att man får skörda som man sår. Följaktligen förlorar människorna tron på det rätta och bryr sig inte om att bjuda till.

De etiska lärorna framställs ofta i form av föreskrifter eller bud som uppmuntrar osjälviskhet och rätt handlande. De tycks stämma överens med lagen för orsak och verkan, men de stöds inte av någon filosofisk förklaring av hur skördandet går till. En andlig vädjan kan kanske vara tillräcklig för en andligt sinnad person, men den moderna vetgiriga människan vill veta "varför" och "hur" innan hon är villig acceptera en idé och verka för den.

Om vi kunde erbjuda förklaringar till de etiska lärorna och påvisa skälen för dem, skulle vi tillfredsställa människans vetgirighet och sålunda göra idéerna acceptabla för de skeptiska. Om vi kunde visa att människans handlingar dikteras av lagar som är lika omfattande och lika ofelbara som de lagar vilka råder i den materiella världen, om vi kunde visa att etiken har såväl en filosofisk som en andlig grundval, så skulle vädjan till människans andliga natur inte längre vara förgäves, ty den skulle då även innebära en vädjan till människans förstånd.

När är självviskhet lönsam?

Om rättvisa råder i det mänskliga livet, skall vi skörda vad vi sår. Om vi skall skörda vad vi sår, är det till vår egen fördel att göra en god sådd. Ju mer god sådd vi sår, desto större kommer skörden av det goda att bli. Om våra handlingar är goda och till hjälp för andra, så blir också de verkningar som faller tillbaka på oss goda. Under sådana betingelser är det helt enkelt förnuftigt att utöva altruism. Man kan tycka att detta är att placera etiken på ett mycket lågt plan, men det kan inte hjälpas att det "betalar" sig att handla rätt och att etik och sunt förnuft sammanfaller om rättvisa råder i livet.

Å andra sidan, om rättvisa råder i det mänskliga livet och vi skall skörda vad vi sått, följer därav att självviskhet eller en ond handling aldrig kan bli till vår fördel, ty de onda följderna skall med tiden drabba oss och vi måste själva utstå ett lidande som motsvarar det vi förorsakat andra. Att tillfoga en annan en oförrätt under sådana förhållanden är att tillfoga sig själv en oförrätt. Om vi bedrar andra skall vi själva bli offer för bedrägeri. Om vi brukar våld och tillfogar någon skador och död, så kommer exakt samma sak att hända oss. Vi vill inte skörda ondska. Ingen som är vid sina sinnens fulla bruk önskar detta. Enda sättet att undvika att skörda ondska är att undvika att så ondska. Här är då en begriplig vädjan till den själviske: "Gör gott. Det för med all säkerhet med sig utdelning. Undvik det onda, och du kommer att undgå framtida bekymmer." Vilken stöt vi än ger pendeln, så vänder pendeln alltid tillbaka till oss.

En inbrottstjuv skulle inte bryta sig in i ett hus om han visste att ett dussin poliser väntade på insidan för att fånga honom. En man skulle inte försöka sin lycka vid spelbordet om han visste att rouletten var så inställd att han *inte kunde* vinna. Kunskapen om att vi skall skörda vad vi sår skulle ha samma återhållande verkan och hindra oss från missgärningar. Vi skulle inse dårskapen i att dra bekymmer över oss själva.

Självviskhet och andra slag av orätt handlande kan bara löna sig om slumpen råder i vårt liv, om det är möjligt att stiga åt sidan och undvika verkningarna av de onda handlingarna. I det fallet skulle det vara möjligt att dra fördel av andra och skörda fördelar som vi inte har sått, och att göra andra ont utan att behöva ta de onda följderna. Det är inte svårt att se att de som begår ogärningar tror att slumpen råder i deras liv. En politiker som sviker dem som förlitar sig på honom, en affärsman som bedrar andra, en diktator som tillfogar sina medmänniskor lidande, en angriparnation som tillintetgör sina svagare grannar, alla begår sina handlingar i tron att de kan undgå följderna av sina onda handlingar. Om de upptäckte att de skulle bli tvungna att lida i samma grad som de förorsakat andra lidande skulle de handla på annat sätt, eftersom de inte skulle vilja tillfoga sig själva detta. Deras handlingar är bevis på att de tror på slumpen och inte på rättvisan, hur mycket de än må säga emot.

Om människorna var övertygade om att livet styrs av rättvisa och inte av slump, så skulle etiska vädjanden och religiösa maningar om altruistiskt handlande inte klinga ohörda. Människans bättre natur, som manar henne till osjälviskhet, skulle förstärkas av kunskapen om att ett sådant handlande är till hennes egen fördel. Endast en människa som saknar intelligens och sunt förnuft skulle handla självviskt under sådana förhållanden.

Eftersom alla onda handlingar baseras på tvivel på rättvisan, förstår man hur viktig en lösning av orättvisans problem är för människornas välfärd och civilisationens framtid. Tron på rättvisan medför också insikt om osjälviskhetens fördelar och självviskhetens nackdelar, den blir en sporre att handla rätt eftersom den avlägsnar motiven till onda handlingar. Om vi kan visa att rättvisa råder i livet, har vi tagit första steget mot en lösning av självviskhetens och brottets problem.

Låt oss nu återvända till huvudfrågan "styrs vårt liv av slump eller rättvisa " och söka besvara den genom att undersöka naturen och människan och framlägga vissa iakttagelser i ämnet.

Till Avsnitt 2

Till Innehållsförteckning

9. En urgammal lära

Det finns en mycket gammal lära som man kan finna spår av över hela världen. Den framträder i forntidens stora religioner och hyllades av några av de tidiga kristna kyrkofäderna. Den finns i en eller annan form i gångna tiders filosofiska system, och har från antiken till våra dagar accepterats av framstående filosofer.

Denna lära förkunnar att människans innevarande liv på jorden endast är ett i en serie jordeliv, att hon tidigare levt på jorden som mänsklig varelse och att hon kommer att leva här många gånger på nytt i mänsklig gestalt.

Läran säger att det i människan finns ett medvetenhetscentrum som utgör en del av det universella medvetandet. Detta medvetenhetscentrum, som är den verkliga människan, företar en evolutionär pilgrimsfärd och föds under denna gång på gång i mänsklig gestalt för att utvecklas genom de erfarenheter som det mänskliga livet erbjuder. Detta medvetenhetscentrum, denne "pilgrim" eller "monad", har levt i människokroppar ett stort antal gånger i det förflutna och kommer att fortsätta därmed i framtiden.

Enligt denna lära är vårt innevarande jordeliv att likna vid en enda sida i en bok med hundratals, kanske tusentals sidor. Om denna enda "sida" läses ensam utan hänsyn till vad som föregick den och vad som följer efter, ger den ingen förnuftig mening. Den ger bara några brottstycken av en lång historia. Den berättar om händelser vilkas orsaker man måste leta efter på de tidigare sidorna, och den beskriver tilldragelser som kulminerar på de följande. För att förstå innehållet på denna enda sida, måste man ta del av både det som föregått den och det som följer efter.

Enligt denna lära om upprepade jordeliv är våra nuvarande förhållanden det direkta resultatet av våra handlingar under tidigare liv, och omständigheterna i våra framtida liv kommer att vara resultatet av våra tankar och handlingar i det innevarande livet. Våra tankar och handlingar är frön som planterats i vår karaktär och hör till den bestående delen av vår natur. När levnadsförhållandena är lämpliga gror fröna, och verkningarna av handlingarna återfaller på den som handlat. Denna återverkan kan följa under samma liv som handlingen utförs eller bli fördröjd och inträffa i ett senare liv. I båda fallen är det emellertid säkert att den kommer, ty orsak och verkan är oupplösligt förenade i människans karaktär, och förr eller senare kommer hon att på gott och ont skörda vad hon har sått.

Här har vi alltså en lära som harmonierar med den cykliska universella lag som man tydligt kan skönja överallt i naturen. Den erkänner olikheterna i människornas levnadsvillkor, men visar att de står i full överensstämmelse med lagen om orsak och verkan, att de inte är resultaten av orättvisa eller slump. Den tillfredsställer vår logik och vårt förnuft, ty den visar att vi skall skörda vad vi sår och förklarar hur och var skördandet äger rum.

Den passar in i utvecklingens lagbundna ordning, ty den säger att vi haft tillfällen till förkovran i det förflutna och kommer att få fler tillfällen i framtiden, dvs möjligheter att gradvis nå fullkomning. Den står vidare i samklang med uppfattningen om en god och rättvis Gud*, ty den visar att människans motgångar inte tillfogas henne utifrån utan är självförvållade. Den säger att människan är personligen ansvarig för alla sina handlingar och lär henne därför visheten i ett rättfärdigt och harmoniskt handlande.

Denna lära om upprepade jordeliv kan därför betraktas som lösningen till orättvisans problem. Den är känd under namnet "reinkarnationsläran". Ordet kommer av latinets *re* = åter, *in* = i och *carnis* = kött. Det syftar på föreställningen att det inneboende medvetandet åter iklätt sig en fysisk kropp.

Det finns åtskilliga oriktiga föreställningar om reinkarnationsläran. Somliga tror att den innebär att människans medvetande efter döden går in i djurkroppar. Detta har inget att göra med reinkarnationsläran. Utvecklingen strävar mot framåtskridande, inte mot tillbakagång. När medvetandet väl har nått det mänskliga stadiet kan det inte förkroppsliga sig i någonting nedanför människan. Den felaktiga föreställningen att människans medvetande inträder i djur efter döden beror på en missuppfattning av läran om transmigration eller själavandring.

I reinkarnationsläran har vi alltså en teori som klart visar att det som för oss ter sig som orättvisa och slump när

man utgår från existensen av ett enda jordeliv, visar sig vara rättvisa och lagbundenhet när man förutsätter upprepade jordeliv. Vi har en teori som löser orättvisans problem och visar att allting i naturen, mänskligt liv inberäknat, styrs av lagen om orsak och verkan.

Reinkarnationsläran innefattar som vi ser följande tre påståenden:

1. Preexistens eller föruttillvaro.

2. Fortlevnad efter döden.

3. Verkningar följer inte alltid omedelbart på de orsaker som framkallar dem. De kan ibland bli fördröjda.

Låt oss nu undersöka dessa påståenden för att se om det finns någonting fundamentalt oriktigt i dem, någonting som inte kan accepteras av förnuft och logik.

Vi börjar med frågan om fortlevandet efter döden.

Till Avsnitt 10

Till Innehållsförteckning

2. Den materiella världen

Kemin lär oss att atomer av ett visst grundämne tillsammans med atomer av ett annat grundämne frambringar molekyler av ett nytt ämne i ett bestämt förhållande till de ursprungliga grundämnena. Samma ingredienser leder varje gång till samma resultat. Resultatet ändras aldrig. Samma orsak leder alltid till samma verkan.

Vissa lagar för *elektriciteten* är kända, och den elektriska strömmen verkar alltid på samma sätt under samma betingelser. Med andra ord, en viss verkan följer även här en viss orsak med absolut regelbundenhet.

Exemplen kan mångfaldigas. Värme, ljus, ljud, alla leds av lagar som är välkända för var och en som studerat dessa ämnen.

Om vi vänder oss till *astronomin* finner vi att planeterna rör sig i banor kring solen med sådan regelbundenhet att deras positioner kan beräknas långt i förväg. Solen med sin familj av planeter rör sig i en egen större bana, och vidare tycks hela vårt hem-universum, Vintergatan, vandra i en ännu större bana.

Så långt det varit oss möjligt att undersöka har vi funnit att lagbundenhet, ordning och harmoni härskar bland stjärnorna och planeterna i världsrymden. De rör sig alla i enlighet med gravitationslagen. Vad som först kan synas som en avvikelse från denna lag befinns vid närmare undersökning vara i full överensstämmelse med den. En gång ansågs exempelvis Uranus som den yttersta planeten i solsystemet. Genom noggranna observationer och kalkyler fann astronomerna att Uranus inte exakt följde den bana som den skulle tagit om den endast influerades av solen och de andra kända planeterna. Detta väckte misstanken att det kunde finnas en okänd kropp i solsystemet som orsakade oregelbundenheterna i Uranus bana. Man sökte efter platsen och massan av en kropp som kunde framkalla sådana oregelbundenheter, och planeten Neptunus upptäcktes. Det som först såg ut som ett fel i gravitationens verkan, visade sig vara ett vittnesbörd om dess absoluta pålitlighet.

Astronomerna säger att gravitationen verkar i hela världsrymden, att varje kropp i rymden utövar en dragningskraft på varje annan kropp, även om de befinner sig på långt avstånd från varandra. Gravitationens verkan är så fullkomlig att vi inte kan röra ett finger utan att detta också påverkar avlägsna himlakroppar.

Överallt där människan varit i stånd att sätta naturens krafter på grundliga prov har hon funnit att dessa krafter lyder vissa oföränderliga lagar för orsak och verkan. Det finns naturligtvis många fenomen i naturen som man ännu inte förstår, men tidigare erfarenhet visar att allteftersom kunskapen ökar finner man att dessa fenomen också leds av lagar för orsak och verkan.

Till Avsnitt 3

Till Innehållsförteckning

10. Livets fortvaro efter döden

Förhållandet mellan medvetande och kropp

Inga fysiska medel kan användas för att undersöka tillståndet efter döden, och därför är det omöjligt att anföra några bevis av materiell art för att människans medvetande överlever döden. Men låt oss inte glömma att det är lika omöjligt att förete materiella bevis för att människans medvetande förgås vid döden. På vårt nuvarande utvecklingsstadium vet vi mycket lite om medvetandet i dess olika tillstånd, och därför är vi till stor del hänvisade till de indikationer som förnuft och analogt tänkande erbjuder.

Men det finns vissa iakttagelser som kanske kan kasta ljus över ämnet.

Människan består av en fysisk kropp plus någonting annat. Detta någonting annat innefattar hennes känslor, önskningar, strävanden etc samt ett medvetenhetscentrum som ger akt på och i en viss utsträckning regerar det lilla kungarike som vi kallar människa.

Detta medvetenhetscentrum, denne åskådare till livets drama, är den mest väsentliga delen av människan, och reducerar vårt problem till följande: kan detta medvetenhetscentrum överleva döden?

Det är uppenbart att medvetandet måste ha en fysisk kropp för att komma i kontakt med det fysiska planet. Vi har inte funnit något medvetande som handlar utan en fysisk kropp. Under sömnen lämnar medvetandet tillfälligt kroppen. Den sovande kroppen är overksam och oansvarig. Var är medvetandet under tiden? Har det förstörts? Tydligen inte, ty vid uppvaknandet träder det i funktion igen. Det måste under sömnen ha något slags existens vars art vi inte förstår. Annars skulle samma medvetande inte kunna återvända till kroppen. Sömnens medvetslöshet har bara varit en tillfällig bortkoppling av medvetandet från det materiella planet, och denna skilsmässa har inte förstört medvetandet och inte förorsakat någon förändring av det.

Det finns andra omständigheter under vilka medvetandet tillfälligt lämnar kroppen. Vid vissa hjärnskador och febersjukdomar är medvetandet inte i stånd att fungera genom sitt då obrukbara instrument. Det är även då avstängt från beröring med detta plan, men så snart instrumentet är lagat återvänder medvetandet och återtar sin verksamhet. Instrumentets tillstånd hindrade medvetandet från kontakt med detta plan, men förstörde inte medvetandet och orsakade inte heller någon förändring av det.

En vanlig svimning kan framkallas av psykisk chock, plötslig skrämsel eller fysisk skada, men när kroppen hämtat sig återvänder medvetandet oförändrat.

Det finns således en mängd omständigheter som resulterar i medvetslöshet. De har alla ett drag gemensamt: de utgörs snarare av förändringar i medvetandets *instrument* än i medvetandet självt. När medvetandets instrument - hjärnan, kroppen, förnuftet - återvunnit sitt normala tillstånd, återvänder medvetandet oförändrat och återtar sin förra verksamhet. I varje här anfört fall innebär medvetslösheten med andra ord ett tillbakadragande av medvetandet, men varken en förstörelse eller utplåning av det. Det är här fråga om medvetandets övergång från det aktiva vakna tillstånd som är oss alla välbekant, till ett tydligen latent tillstånd vars natur vi ännu inte förstår.

Av vilken art är vårt medvetande under perioder av så kallad medvetslöshet? Det finns en stor lucka i vår kunskap om andra medvetandetillstånd än vakentillståndet, men ger oss denna okunnighet rätt att säga att sådana medvetandetillstånd inte existerar?

Drömmar visar befintligheten av ett sådant tillstånd, men vem kan säga hur många andra likartade eller olikartade tillstånd det finns? Vi kanske ännu inte är i stånd att visa förekomsten av andra medvetandetillstånd, men vi kan inte heller visa att de inte existerar.

Döden föregås vanligen av en period av medvetslöshet som oftast är kortvarig, men ibland kan räcka i veckor eller månader. Ibland inträffar döden under sömnen. Dödens medvetslöshet, liksom sömnens eller sjukdomens, förorsakas av påfrestningar eller skador på instrumentet - kroppen, hjärnan etc.

Finns det någonting som visar att dödens medvetslöshet är av annan art än medvetslösheten hos en sjuk eller sovande, utom att den är av längre varaktighet? Sömn och sjukdom ändrar inte medvetandets art. Sömn och sjukdom förintar inte medvetandet. Finns det något som helst bevis för att döden skulle förinta medvetandet?

Elektricitetens sätt att uppträda som ljus liknar medvetandets agerande i en mänsklig kropp. Den elektriska strömmen uppträder som ljus i en glödlampa så länge denna är iskruvad och dess glödtråd är hel. Om vi skruvar ur glödlampan, bryter vi strömkretsen och ljuset slocknar. Och brister glödtråden, slocknar ljuset också. Kraftanläggningen fungerar fortfarande, men strömmen kan inte passera den brutna strömkretsen och det blir inget ljus.

Kan det inte förhålla sig likadant med människans medvetande? När kroppen är frisk manifesterar sig medvetandet normalt. Vid sömnen bryter vi medvetandets kontakt med detta plan på samma sätt som när vi skruvar ur lampan, och medvetandet upphör tillfälligt att manifestera sig. Vid döden är kroppen förbrukad och medvetandet försvinner, men kan lika lite återvända till den utslitna kroppen som ljuset till den utbrända glödlampan.

Finns det större anledning att tro att medvetandet upphör att existera när kroppen dör, än att tro att den elektriska energien tillintetgjorts därför att glödlampan gått sönder?

Materia och energi kan existera i olika tillstånd. Varför skulle inte medvetandet kunna göra detsamma?

Vid kemiska reaktioner kan ämnenas utseende förändras så radikalt att den produkt man får inte på något sätt liknar de element som ingår i den. Klor t ex är en gulgrönaktig giftig gas. Natrium är ett metalliskt ämne som liknar stål, men är så mjukt att det kan skäras med en kniv. När dessa två ämnen ingår en kemisk förening får vi vanligt bordssalt.

Väte och syre är två osynliga gaser. Den kemiska föreningen av dem blir vatten, en vätska. Vattnet kan sönderdelas och åter bli de två ursprungliga gaserna.

Vatten kan existera som osynlig ånga, som färglös vätska och som fast is. Det förflyttar sig i atmosfären och frambringar regn. Det bildar våra vattendrag och driver våra kraftverk. Det bildar beläggningar på sjöar som är starka nog att bära tunga laster. Det är samma ämne i olika tillstånd, och det kan lätt ändras från ett tillstånd till ett annat och sedan tillbaka igen till det ursprungliga.

Energi existerar också i olika tillstånd. Den kan vara aktiv eller latent. Aktiv elektrisk energi övergår i en ackumulator till kemisk energi och kan sedan lagras i latent tillstånd under lång tid. När ackumulatorn ansluts till en strömkrets förvandlas den kemiska energien tillbaka till aktiv elektrisk energi.

Ett stycke stenkol representerar solenergi som lagrades för hundratusentals år sedan. Denna energi är latent, overksam, men om stenkolen får brinna lösgörs den lagrade energien som värme, och detta värme kan i sin tur användas till att producera mekanisk energi.

Om materia således kan existerar i fast, flytande och gasformigt tillstånd och även i ett oändligt antal kemiska kombinationer, varför skulle det inte vara möjligt för medvetandet att också existera i olika tillstånd? Om energi existerar under olika former som mekanisk, elektrisk eller kemisk energi etc, och om den ibland förblir i overksamhet och lagras under långa perioder som latent energi och vid andra tillfällen är aktiv, varför skulle det då inte vara möjligt för medvetandet att förändras från ett aktivt tillstånd till ett latent och sedan tillbaka till aktivt igen? Är det inte just det som i verkligheten sker under sömnen? Vem vet hur många medvetandetillstånd det finns som skiljer sig från vårt vakentillstånd? Området är nästan helt och hållet outforskat. Varför skulle det inte kunna finnas lika många medvetandetillstånd som det finns materie- och energitillstånd?

Är det då inte naturligt att tolka döden som en förändring av vårt medvetandetillstånd? Uppvaknandet ur detta tillstånd är en fråga som skall behandlas längre fram.

Materia och energi är oförstörbara. Varför skulle inte också medvetandet vara det?

Vad är förnuft? Vad är tankar? Vad är medvetande? Några säger *biprodukter av materia*, resultaten av kemisk eller fysisk verksamhet i hjärnan. Andra ser annorlunda på saken och betraktar medvetande och andlig verksamhet som primära funktioner som åtföljs av kemisk eller elektrisk verksamhet i hjärnan, vilken så att säga utgör den nödvändiga mekanism genom vilken medvetandet agerar på det materiella planet. Man vet för närvarande mycket lite om medvetandet och de metoder genom vilka det uttrycker sig, men en sak är säker: medvetande och tanke är verkligheter av något slag, ty medvetandet kan kontrollera och leda tankar, och tankar styr handlandet. Människans medvetande och förnuft inverkar med andra ord på den materiella världen omkring henne, förnuftet bestämmer över materien. Är det då rimligt att anta att materia men inte medvetande begåvats med oförstörbarhet? Vetenskapliga undersökningar har visat att vare sig materia eller energi kan förstöras eller gå förlorad, trots alla förändringar de undergår. Men om materia och energi är oförstörbara, är det då inte rimligt att dra slutsatsen att också medvetandet och förnuftet är oförstörbara och att människans medvetande därför överlever den förvandling som kallas döden?

En jämförelse mellan olika värden

Det är uppenbart att människan representerar den högsta formen av liv på jorden, liksom att de viktigaste delarna av människan är inte de materiella delarna utan förnuftet och medvetandet. De materiella delarna är endast medvetandets redskap. Kan det vara sannolikt att den stora intelligens som planerade universum skänkte oförstörbarhetens gåva åt materian och energin, vilka är medvetandets redskap, men förvägrade medvetandet självt odödlighet? Det vore detsamma som att en lantbrukare ägnade sin gård större omsorg än sina barn. Ingen normal människa skulle göra sig skyldig till detta. Hon skulle inte slösa sina bästa gåvor på sin boskap istället för på familjen. Hur kan vi då vänta oss att Gud* skulle handla sämre? Om det finns någon intelligent plan bakom universum och denna plan innefattar oförstörbarhet för materia och energi, måste den då inte också innefatta medvetandets oförstörbarhet, dvs dess fortlevande efter döden?

Livet måste ha en mening

Om vi antar att livets mening är uppnåendet av fullkomning, skulle då detta syfte kunna nås om döden är slutet på tillvaron?

Människans utveckling sträcker sig från de primitiva folkens nivå till den högsta intelligensens. Den primitiva människan skulle inte kunna uppnå sina mer utvecklade medmänniskors nivå om hennes tillvaro var begränsad till den korta tiden av ett enda jordeliv. Och är det inte sant att även den högt utvecklade människan känner att hon inte har nått fullkomning, utan snarare att hennes växande förmåga öppnat nya kunskapsfält att utforska och erövra. Hennes arbete är inte avslutat och även hon behöver mer tid.

Människan träder ut i livet med vissa ideal och hoppas kunna uträtta stora ting. Men åren går och när hon står vid dödens port är endast få av hennes drömmar förverkligade. Uppgifter som hon påbörjat har lämnats ofullbordade, lärdomar som hon velat inhämta har inte inhämtats. De stora löften som livet bredde ut framför henne har inte infriats, och kommer inte heller att infrias om döden är slutet på tillvaron. Kan det verkligen vara möjligt att ungdomens ideal och förhoppningar är idel falska löften, löften som inte är avsedda att infrias? I så fall är livet en kapplöpning med priser att vinna, men den tillmätta tiden för loppet så kort att ingen är i stånd att fullfölja det. De tävlande stupar vid vägkanten, utmattade av ålderdomskrämpor. Döden gör slut på vidare ansträngningar och ingenting finns kvar utom kroppen, som upplöses. En ändlös armé av nya offer tvingas genom samma trampkvarn, endast för att sluta på samma sätt.

Denna beskrivning av människotillvaron skulle vara sann om döden var slutet. Då skulle livet inte ha någon mening. Men är det verkligen möjligt att vår planet skulle ha förtätats i rymden utan något högre ändamål än att bilda skådeplatsen för uppförandet av ett så meningslöst drama? Är det möjligt att den intelligens som planerade

universum med en så fantastisk skicklighet skulle ha misslyckats med att skapa ett lämpligt ändamål för dess tillvaro? Ingen normal människa skulle slösa energi och tid på att bygga en fulländad mekanism som inte hade något ändamål. En plan värdig universum måste innefatta möjligheter till fulländning för alla dess delar, och fulländningsförloppet kräver sin tid. Om man utgår från att livet måste ha en mening, måste människans medvetande överleva döden.

Sammanfattning

Det finns inte några materiella bevis för att medvetandet överlever döden, men det finns inte heller några materiella bevis för motsatsen. Det finns ingenting som visar att dödens medvetslöshet är radikalt annorlunda än den som beror på sömn eller sjukdom. Eftersom medvetandet överlever avbrottet vid sömn eller sjukdom, varför skulle det då inte överleva döden?

Materia och energi kan existera i många olika tillstånd, och kan övergå från ett tillstånd till ett annat och tillbaka igen. Varför skulle inte medvetandet kunna göra detsamma?

Materia och energi är oförstörbara. Varför skulle inte medvetandet vara detsamma? Om Gud* tilldelat materia och energi egenskapen oförstörbarhet, skulle han då ha begåvat medvetandet och förnuftet med något lägre?

Om det finns en mening med livet, om människan skall uppnå fullkomning, måste hon ha oändligheten framför sig för att fullborda denna uppgift. Den kan inte fullbordas om medvetandet utsläcks vid döden.

Även om vi inte förstår arten av tillståndet efter döden, finns det ingenting orimligt eller onaturligt i antagandet att medvetandet överlever döden. Alla de argument som ovan anförts talar till förmån för en sådan överlevnad.

Till Avsnitt 11

Till Innehållsförteckning

3. Tankarnas värld

Det är inte lätt att säga vad tankarna är eller hur de arbetar, ty de är inte av fysisk natur och kan därför inte undersökas med hjälp av människans fem sinnen. Därför är vår kunskap om tankarnas värld mycket begränsad i jämförelse med kunskapen om den fysiska världen. Vissa mentala processer som förekommer vid exempelvis matematiskt arbete kan emellertid direkt iakttas.

Inom t ex *geometrin* kan vi med hjälp av några få axiom eller självklara sanningar bevisa andra sanningar som inte är så självklara. Den mentala verksamheten är inställd på sammanförandet av vissa fakta och påvisandet att andra fakta följer av dessa. Med andra ord så leds tillvägagångssättet av en lag om orsak och verkan. Vem kunde väl enbart genom att se på en rätvinklig triangel veta att kvadraten på hypotenusan är lika med summan av kvadraterna på de båda andra sidorna? Detta har emellertid bevisats genom några enkla axiom.

När vi spelar schack funderar vi över de olika dragen och följderna av vart och ett av dem. Varje nytt drag skapar en ny kombination av orsaker, och de möjliga följderna står alla i exakt relation till dessa. En van spelare är i stånd att i sitt sinne följa kedjan av orsaker och verkningar flera drag i förväg. En ovan spelare ser bara några av de verkningar som följer på ett visst drag. Vår mentala verksamhet består huvudsakligen i att se sammanhangen mellan orsakerna och deras verkningar. Vi kan skapa oss en viss föreställning om tankarnas art och verksamhet genom de resultat de framkallar på det materiella planet.

En uppfinnare har en viss idé i tankarna och bygger kring denna en mental bild av en maskin som skall göra idén användbar. Nästa steg i hans verksamhet består i att göra ritningar, och slutligen låter han bygga maskinen efter dessa ritningar. En ändring av idén förorsakar en ändring av maskinen. Här råder en regelbunden utvecklingsföljd: en orsak på det mentala planet, en tanke, och den uttrycker sig i form av en maskin som verkan på det materiella planet.

Matematiken, siffrornas vetenskap, är grunden till ingenjörskonsten, och ingenjörskonsten är grunden till all konstruktion. En bro eller ett hus kan inte byggas utan matematiska analyser och kalkyler. Här kan man säga att den fysiska formen grundar sig på siffror.

En målares tavla är den fysiska formen för en bild i målarens tanke. Genom många exempel kan vi spåra relationerna mellan form, ljud och andra manifestationer å ena sidan samt siffror eller matematiska uttryck å andra sidan. Ett visst algebraiskt uttryck kan gestaltas med en motsvarande kurva. Ett annat uttryck får en annan kurva, men varje kurva är oföränderligt fixerad och bestämd genom sin egen ekvation.

Musikskalan är uppbyggd av en serie siffror. Variationerna i ljudet beror på varierande våglängder och vibrationshastigheter. Återigen är det en relation mellan ljud och materiell form. Detta kan man se om man tar en tunn metallskiva som är fästad i mitten och beströdd med fin sand, och får den att vibrera genom att dra en fiolstråke utefter dess kant. Om två punkter på kanten hålls stilla, antar sanden ett visst mönster som är symmetriskt och vackert. Om avståndet mellan de två stationära punkterna varieras, bildar sanden andra mönster. Sålunda ändrar sig mönstren när vibrationerna varierar. Här är då ett direkt samband mellan siffrorna eller de andliga begreppen och den fysiska formen eller mönstret i sanden.

Orgeltoner förorsakar i en byggnad vibrationer som man tydligt kan känna. Låga toner orsakar starkare vibrationer än höga toner. I Alperna har snölaviner uppkommit genom ljudet av en mänsklig röst. En ångvissla som blåses i närheten av en glaciär kan genom sina vibrationer komma stora isblock att lösgöra sig och falla ned i havet. Ett gällt ljud skulle inte frambringa samma verkan. I alla dessa exempel är det förändringarna i vibrationerna som förorsakar verkningar, och detta belyser förhållandet mellan siffertal och vissa verkningar på det fysiska planet.

De anförda exemplen visar att det finns en relation mellan det mentala och det materiella planet och att fenomen på det materiella planet kan ha framkallats av orsaker på det mentala planet. Det tycks som om vi började spåra vissa "lagar" som länkar det materiella planet med förhållanden på det mentala. När det är möjligt för oss att göra

en teoretisk kalkyl och kontrollera resultaten genom mätningar på det fysiska planet, kan vi fastställa överensstämmelserna. Om beräkningen är grundad på en riktig teori, vet vi att det beräknade resultatet är exaktare än det uppmätta.

Om det materiella planet som vetenskapliga undersökningar har visat är underkastat lagar, är det då inte rimligt att anta att verksamheten på det mentala planet, som tycks vara grunden till de materiella fenomenen, också leds av lagar?

Tanken att det mentala är grunden till det materiella fanns redan under antiken hos några av de största tänkarna. Pythagoras lärde att "universum är uppbyggt på talförhållanden". Platon sade att "Gud geometriserar". Och i vår tid sade astronomen James Jeans att "den Store Arkitekten i universum nu börjar framträda som en äkta matematiker" och att "universum börjar mer se ut som en stor tanke än som en stor maskin".

Vi vet att våra tankar påverkar våra känslor, och den medicinska vetenskapen säger oss att känslorna har ett starkt inflytande på kroppen. En person kan dö av en alltför stor sorg eller glädje. Lycka eller vrede kan väckas genom tankar på förflutna händelser som var trevliga eller otrevliga. Om sådana tankar och känslor ständigt är närvarande i sinnet, inverkar de så småningom på uttrycket i en persons ansikte.

Om vi summerar våra iakttagelser på det andliga planet, finner vi:

1. De andliga processer som direkt kan kontrolleras, exempelvis sådana som förekommer inom matematiken, visar en absolut och perfekt relation mellan orsak och verkan.

2. De handlingar på det mentala planet som kan spåras genom sin verkan på det fysiska planet, visar en tydlig relation mellan fysisk verkan och mental orsak.

3. Eftersom teoretiska kalkyler är mer exakta än fysiska mätningar, tycks det vara förnuftigt att dra slutsatsen att de lagar som gäller på tankens plan inte är mindre exakta än de som gäller på det materiella planet.

4. Det finns fall där det inte är möjligt för oss att spåra verkningarna av mentala orsaker på vare sig det mentala eller det materiella planet. Det finns emellertid ingenting som bevisar att sådana verkningar inte följer, även om de blir fördröjda en längre tid. De undersökningar som vi varit i stånd att göra visar att på det mentala planet gäller lagen för orsak och verkan.

Till Avsnitt 4

Till Innehållsförteckning

11. Tillvaron före födelsen

Det som är oförstörbart är omöjligt att skapa

Reinkarnationsläran innefattar antagandet att människan har existerat före sin födelse. Om medvetandet kan existera utan fysisk kropp *efter döden,* kan det lika väl existera utan fysisk kropp *före födelsen.*

Om det är omöjligt att förinta materia och energi, är det lika omöjligt att skapa dem. Om de är oförstörbara, betyder det att de måste ha existerat i all evighet i det förflutna och att de kommer att fortsätta att existera i all evighet i framtiden. Om medvetandet är underställt samma villkor som materian och energin är det också oförstörbart och kan inte ha skapats, utan måste ha existerat i all evighet i det förflutna och skall fortsätta att existera i all evighet i framtiden. Det kan förändras från ett tillstånd till ett annat, men det kan aldrig förintas.

Om döden är ett insomnande från jordelivets medvetandetillstånd, varför är då inte födelsen ett uppvaknande ur något annat medvetandetillstånd? Födelse och död är portar genom vilka medvetandet kommer och går. Om det mänskliga medvetandet går ut i det okända genom dödens port, är det inte lika möjligt att samma mänskliga medvetande någon gång i framtiden kommer tillbaka till världen genom födelsens port?

Om födelsen inte är ett mänskligt medvetandes återkomst, vad är den då? Varifrån kommer det medvetande som utvecklar sig i det växande barnet? Det kan inte ha "skapats av ingenting". Naturen handlar inte så på andra områden.

Återupprepning - naturens arbetsmetod

Överallt i naturen ser vi hur en period av verksamhet som följs av en period av vila upprepas om och om igen. Vi tillbringar vår dag i aktivitet, sedan vilar vi under sömnen. Trädet får blad och blommor och bär frukt. Sedan vilar det för att upprepa cykeln nästa år.

Om det är naturens syfte att utveckla någonting högre och mer fulländat ur någonting lägre, är denna återupprepningsmetod otvivelaktigt den mest effektiva, ty vad som gjorts en gång kan lätt göras en gång till, och varje gång finns det tillfälle till någon liten förbättring.

Människan erkänner värdet av upprepning. Ingen blir yrkesskicklig om han inte utför samma sak många gånger. "Övning ger färdighet."

Om uppnåendet av fullkomning är livets mening, vilken metod skulle vara bättre än återupprepandet av vårt liv här på jorden tills vi lärt våra läxor och nått målet?

Vi skördar på samma fält som vi sått

Vi har sett att föruttillvaro och ett liv efter döden är nödvändiga för att bevisa att rättvisan styr vårt liv. Om olikheterna vid födelsen beror på individens handlingar i det förflutna, när och var utförde han då dessa handlingar? Om handlingar i det innevarande livet skall utjämnas i en kommande tillvaro, när och var kommer då denna utjämning att äga rum?

För att fullkomlig rättvisa skall kunna skipas måste utjämningen naturligtvis äga rum under förhållanden som så nära som möjligt liknar dem, under vilka handlingarna utfördes. Och var skulle dessa förhållanden kunna kopieras bättre än just här på jorden? Om vi sår utsäde på ett fält, så går vi inte till ett annat fält för att bärga skörden. Vi skördar där utsädet såddes.

Vi vet att rättvisan utjämnar *en del* av våra handlingar redan under det liv i vilket orsakerna sås. Om det ligger i naturens plan att *några* av våra handlingar skall utjämnas på jorden, varför skulle då inte *alla* våra handlingar utjämnas på samma ställe? Är det förnuftigt att anta att *några* av våra handlingar skall utjämnas i en himmel eller ett helvete, när *alla* skulle kunna utjämnas i kommande liv på jorden?

Det är logiskt att betrakta människans jordeliv som en period av övning och erfarenhet för den mänskliga själen på dess färd mot fullkomning. Eftersom en enda sådan period är otillräcklig för att nå målet kommer den att följas av andra liv i andra mänskliga kroppar just här på jorden. Mellan vart och ett av dessa jordeliv infaller en period av vila och assimilering.

Föreställningen om en tillvaro före födelsen är mer främmande för ett västerländskt sinne än föreställningen om en tillvaro efter döden, men den ena är lika logisk som den andra. Det kan inte vara svårt för den som accepterar föreställningen om fortlevnad att även acceptera föreställningen om föruttillvaro, ty de argument som gäller i det ena fallet, gäller även i det andra.

Till Avsnitt 12

Till Innehållsförteckning

4. Den universella tanken

Så långt har vi byggt vårt resonemang på mer eller mindre direkta iakttagelser. Men det finns också en del indirekta bevis som kan hjälpa oss.

Efter att ha funnit att lagbundenhet och ordning härskar på varje område som vi varit i stånd att utforska, är det naturligt att vi ställer följande fråga: Vem eller Vad utarbetade den "plan" eller stiftade de "lagar" eller principer som tycks leda naturens processer? Den lagbundna verksamheten i naturen kan inte ha uppkommit plötsligt eller händelsevis. Det måste ha funnits Någon eller Något, en eller flera intelligenser av ett högre slag, som planerade och formulerade de lagar enligt vilka naturen arbetar. Vi vet av egen erfarenhet att även det enklaste arbete fordrar planering. En hög byggnadsmaterial blir inte ett hus om inte en arkitekt ritar en plan och byggnadsarbetare bygger huset. Ett järnvägsnät fungerar inte utan tidtabell och en vidsträckt organisation av samarbetande järnvägsfolk, och bakom allt detta en enhetlig plan. Denna plan kom inte till av sig själv. Den är produkten av någons eller några hjärnor, som formulerade den och skrev arbets"lagarna".

När vi betraktar en byggnad är arkitekten inte till hands för att svara på våra frågor angående den, men vi får veta något väsentligt om honom genom hans verk. När vi åker tåg ser vi inte hela den arbetande personalen, men vi kan bilda oss en uppfattning om den genom den service vi får. Och på samma sätt är det med världsalltet. Vi bor i det, vi är "passagerare" på en av dess planeter, men den Makt som planerade det finns inte till hands för att besvara våra frågor. Men om vi kan få veta något om arkitekten genom att undersöka hans hus och något om skötseln av järnvägen genom att observera hur den fungerar, så borde det också vara möjligt för oss att dra några slutsatser angående den Makt som står bakom världsalltet genom att studera just detta världsallt, ty "verket uppenbarar sin skapare". Vi måste erkänna vår oförmåga att förstå denna Makt eller dessa Makter, ty människans begränsade förstånd kan inte fatta någonting som är så oerhört överlägset henne själv. Denna oförmåga bör dock inte avhålla människorna från att använda sin iakttagelseförmåga och sitt tänkande förnuft för att fatta så mycket de förmår. Människor har under alla tidsåldrar haft en förnimmelse av en sådan makts tillvaro och givit den många namn. Hinduerna kallar den Brahma, Emerson kallade den översjälen. Forntidens filosofiska system förklarade att den är oändlig och därför inte kan personifieras eller begränsas genom någon mänsklig bestämning. Fastän det troligtvis inte finns två människor som har exakt samma uppfattning om denna makt, så medger sannolikt de allra flesta att det måste finnas en sådan gudomlig makt eller kraftkälla. Vi kan ha olika åsikter om dess exakta natur, men den kallas i det följande för Gud*.

* I den diskussion som följer används asterisk (*) vid ordet Gud för att fästa uppmärksamheten på att ordet här inte används i någon sekterisk eller begränsad betydelse eller för att hänvisa till en personlig Gud, utan används i brist på bättre ord som beteckning för den makt eller de makter bortom tid och rum som människan tycks vara tvungen att anta som världsalltets osynliga upphov.

Om vi dömer Gud* efter hans verk, så ser vi att han mäktat utarbeta en plan enligt vilken hela naturen arbetar, från atomens miniatyruniversum till stjärnhoparna i världsrymden. Vi har vidare sett att Gud* stiftade oföränderliga lagar som leder naturens verksamhet så att det alltid råder en exakt relation mellan orsak och verkan. Av detta faktum måste vi sluta oss till att ordning, lag och harmoni är Guds* attribut.

En makt som kan konstruera ett sådant underbart universum, skulle lika väl kunna förstöra det tillsammans med allt det liv det innehåller. Men universum har tydligen bestått under oräkneliga tidsåldrar - och naturen förser oss med föda och allt som behövs för att vidmakthålla livet. Därför måste Guds* avsikter vara välvilliga. Detta är några av de slutsatser vi kan dra om Gud* genom att iaktta hans verk, som finns runt omkring oss.

Skulle vi inte på analogins väg kunna dra några ytterligare slutsatser om Guds* övriga egenskaper?

En cell i vår kropp är ett levande väsen, tydligen utrustad med ett visst mått av intelligens och en viss grad av fri vilja, men som i allmänhet lever sitt liv enligt de lagar som styr kroppen som helhet. Vi vet mycket om cellens liv, men *cellen* kan inte förstå något av vårt. Det mindre kan inte fatta det större i hela dess vidd. Är det förnuftigt att anta att cellen äger större egenskaper än människan, av vars kropp den är en del? Är det inte förnuftigare att sluta sig till att varje kraft som är inneboende i cellen också finns hos människan, och därtill i en mycket högre

grad av fullkomning?

Människan är bara en cell, eller mindre än en cell, i universums stora kropp. Är det då inte förnuftigt att anta att varje förmögenhet som finns i människan också finns i "universums själ", i Gud*? Och är det inte förnuftigt att förutsätta att graden av fullkomning hos Guds* egenskaper är lika mycket högre än graden av fullkomning hos människans egenskaper som Guds* verk är högre än människans? Gud* måste då besitta alla mänskliga dygder i deras högsta grad av fullkomning. Hos människorna högaktar vi sådana egenskaper som intelligens, rättvisa och kärlek. Den som saknar dessa egenskaper åtnjuter inte sina medmänniskors aktning. Om dessa egenskaper är nödvändiga för att skapa en god människa, måste de inte då också vara nödvändiga attribut hos Gud*? Att anta något annat skulle vara liktydigt med att påstå att människan ägde större egenskaper än Gud*.

Låt oss i detta resonemang betrakta en av dessa egenskaper - rättvisan.

I alla tider har rättvisan ansetts som en av de stora dygderna. Vi har inga höga tankar om en människa som inte är rättvis. Tiderna igenom har alla folk stiftat lagar och inrättat domstolar för att skipa rättvisa.

Om vi alltså betraktar rättvisan som en oumbärlig egenskap hos en god människa, måste den då inte ligga till grund för vår uppfattning om Gud*? Att anta motsatsen skulle innebära att man placerar Gud* på ett lägre plan än en god människa.

Föräldrar som älskar sina barn och vill deras bästa vet hur nödvändigt det är att visa rättvisa och opartiskhet i uppfostran. De vet att uppfostran inte leder till något resultat om inkonsekventa metoder används. De vet att vissa regler för uppförande, förknippade med lämpliga belöningar och straff, måste uppställas och konsekvent tillämpas tills barnen lärt sig dem genom upprepad erfarenhet. De vet att barnet blir förvirrat om de bestraffar en handling i dag och belönar samma handling i morgon. Barnet skulle inte veta vad som är rätt eller fel, och skulle snart sluta upp med alla försök till självförbättring.

Om detta är sant för familjens vidkommande så är det lika sant för människosläktet som helhet. Absolut rättvisa, en fullkomlig lag för orsak och verkan, är nödvändig för den mänskliga karaktärens tillväxt och utveckling.

Om människan inser att rättvisans princip är nödvändig för karaktärsutvecklingen, måste inte då denna nödvändighet i ännu högre grad inses av Gud*? En Gud* utan rättvisa skulle vara en orimlighet, ty det skulle tyda på en sådan brist i hans väsen att det skulle placera honom lägre än idealet för en god människa. Liksom människan är fullkomligare än cellen, så måste Gud* vara fullkomligare än människan.

Att anta att Gud* velat sörja för rättvisa i världen men inte varit i stånd att formulera och stifta de lagar för orsak och verkan som skulle vara användbara och bindande på det mänskliga livets alla olika livsområden, är ohållbart. En Gud* som kan utarbeta och genomdriva lagar för orsak och verkan vilka fungerar osvikligt i den fysiska världen, har också förmågan att utarbeta lagar som opererar utan att klicka i det mänskliga livet.

Att anta att rättvisa råder i världen i en viss begränsad utsträckning, men att den inte är perfekt i alla detaljer, är också ohållbart. Bristfällig rättvisa är när allt kommer omkring ingen rättvisa alls. Om det över huvud taget skall råda rättvisa, måste det vara en 100 % fullkomlig rättvisa. Detta är människans ideal: ingenting mindre kan vara Guds* ideal.

Om vi utgår från att universum är resultatet av intelligent planering, måste vi dra slutsatsen att rättvisa måste vara en del av den universella planen.

Till Avsnitt 5

Till Innehållsförteckning

12. Försenade verkningar

Fysiska verkningar fördröjs ofta

Vi vet att orsaker inte alltid får sina omedelbara verkningar under vårt innevarande jordeliv. En lättsinnig livsföring i ungdomen t ex, kanske inte får sin följdverkan förrän på ålderdomen.

I den materiella världen följer en verkan oftast omedelbart på orsaken, men den kan också fördröjas. Antag till exempel att en sten kastas upp på taket till en byggnad och stannar där under många år innan den stöts över kanten och faller mot marken. När stenen slutligen träffar marken är dess slagverkan lika stor som den skulle varit om stenen hade fallit omedelbart. Verkan är med andra ord fördröjd men inte förändrad.

Om fysiska verkningar sålunda kan försenas utan att förändras, har man då inte rätt att anta att verkningarna av människans tankar och handlingar kan försenas på liknande sätt och bevaras i ett slags osynlig reservoar, vars art vi ännu inte förstår? Det faktum att vi inte ser någon omedelbar verkan är således inget bevis för att denna verkan inte kommer att följa senare.

Att utlösa energier

Krut är en kemisk förening som innehåller energi i lagrat och latent tillstånd. Krutet är synligt men den lagrade energien är det inte. Den finns där emellertid och är på något sätt förbunden med kemikalierna. Då krutet antänds, frigörs energin.

Om en sådan lagring och utlösning av energi kan äga rum på det materiella planet, är det inte tänkbart att verkningarna av människans tankar och handlingar kan lagras och utlösas på liknande sätt? Vi vet ingenting om det "andliga krut" som en tanke kan producera, och vi vet ingenting om hur detta kan verka, men vi vet att tankar är energi av något slag och därför måste ha något slags verkan. Samma resonemang kan tillämpas på människans handlingar. Verkningarna av dessa kan bli fördröjda, men också de representerar energier som måste utlösas. Hur kan vi veta att dessa inte lagras i ett hörn av människans osynliga natur? Hur kan vi veta om inte en tanke eller handling eller en yttre omständighet kan fungera som den utlösande faktorn? Hur skulle vi annars kunna förklara de olika verkningar, ibland små, ibland stora, som ofta följer på obetydliga tilldragelser? När någon halkar på trottoaren kan detta resultera i ett blåmärke, men också i ett skallbrott och kanske döden. Ett litet skrubbsår på fingret kan läkas på några dagar, men också leda till blodförgiftning.

Varför passerar små orsaker ibland så omärkligt förbi, medan de andra gånger får vittgående verkningar? Om det finns lag och ordning i naturen måste verkan alltid vara proportionell mot orsaken, och eftersom det måste finnas en sådan lag måste skillnaderna i verkningarna bero på andra och för oss osynliga orsaker. Kan det inte vara så att de slumpartade händelserna - det mänskliga livets "tillfälligheter" - är att betrakta som utlösare av latenta energianhopningar som vi själva lagrat i det förflutna? De må vara goda eller onda, till fördel eller till nackdel för oss, men i varje särskilt fall är de verkningar av våra egna tankar och handlingar.

Sammanfattning

Om verkningar i den materiella världen kan bli försenade men slutligen medföra samma resultat som om de hade varit omedelbara, och om energi kan lagras under långa perioder i osynligt tillstånd - varför är det då inte förnuftigt att anta att verkningarna av människans tankar och handlingar kan försenas och samlas i något osynligt tillstånd, tills förhållandena tillåter dem att framträda? Och varför skulle inte verkningarna, när de en gång kommer, vara exakt desamma som de skulle varit om de hade inträffat omedelbart?

Till Avsnitt 13

Till Innehållsförteckning

5. Livet måste ha en mening

Vi är inte alla överens om att livet måste ha en mening, men förmodligen känner de flesta att det har en. Annars skulle vår tillvaro bestå i att vi tillbringade några årtionden här på jorden och samlade erfarenheter för att sedan försvinna utan någon varaktig behållning av dem. En sådan syn på tillvaron avvisas nog av flertalet människor. De känner instinktivt att det måste finnas något ändamål med livet. Kan detta ändamål då vara någonting annat än tillväxt, utveckling, det gradvisa framåtskridandet till ett högre tillstånd av medvetande och liv, en pilgrimsfärd mot fullkomning?

För att vi skall kunna lära av erfarenheten måste det finnas lag och ordning i världen omkring oss. Det finns det också, men vi är så vana vid naturens regelbundna processer att vi ofta ser dem som självklara och inte tänker på att livet skulle vara omöjligt om inte naturen arbetade enligt vissa orubbliga lagar.

Antag t ex att tyngdkraften plötsligt upphörde att verka. Om vi tappade en sten skulle den i stället för att falla till marken kanske fara upp i luften eller sväva fritt framför våra ögon. Ett järnvägståg skulle kunna lämna spåret och fortsätta ut i rymden, vatten skulle kunna rinna uppåt, byggnader skulle inte kunna byggas eftersom det inte fanns någon tyngd som kvarhöll den ena tegelstenen ovanpå den andra. Fullständigt kaos skulle bli följden. Det skulle vara omöjligt att planera eller förbereda någonting, ty samma verkan skulle inte alltid följa på samma orsak.

Utgår man från att livet har en mening, att det är ett slags skola där människorna lär av erfarenheten, då är förekomsten av lag och en regelbunden följd av orsaker och verkningar absolut nödvändig.

Till Avsnitt 6

Till Innehållsförteckning

13. Är reinkarnationsläran sann?

Vilka bevis finns?

Hur skall vi kunna bedöma sanningen i en lära som behandlar livet efter döden och före födelsen?

Materialisternas teori att kroppens död är slutet på tillvaron, läran om himmel och helvete, liksom andra religiösa åskådningar av detta slag, har alla det gemensamt att de inte kan bevisas men inte heller vederläggas genom materiella undersökningar.

Människan har ännu inte lärt sig att skåda bortom födelse och död och är därför inte i stånd att genom direkta iakttagelser se efter vad som sker på "andra sidan". De enda medel människan kan använda vid ställningstagandet i frågor rörande "andra sidan" är logik och förnuft.

I en domstol definieras bevis som tungt vägande fakta vilka verkar övertygande på förnuftet. Om vi skulle döma reinkarnationsläran efter den måttstocken skulle bevisen till dess fördel utgöras av dess förmåga att besvara frågor och lösa livsproblem i överensstämmelse med förnuft och logik. Om reinkarnationsläran är bättre än andra teorier på att göra detta, är vi redo att acceptera den. Det enda vägande skälet att förkasta den skulle då vara upptäckten av en ännu mer logisk lära.

Låt oss därför pröva reinkarnationsläran genom att konfrontera den med livets problem och låta den stå eller falla med sin förmåga att lösa dessa.

Medvetandets fortlevande efter döden överensstämmer med den materiens och energiens oförstörbarhet som existerar i naturen.

Medvetandets tillvaro före födelsen överensstämmer med idén att det som är oförstörbart inte heller kan ha skapats. Liksom materia eller energi måste medvetandet ha existerat förut i något slags tillstånd.

Det dröjsmål mellan orsak och verkan som ofta förekommer i naturen gör det lätt att acceptera idén att liknande dröjsmål kan förekomma i människolivet.

Vad reinkarnationsläran kan förklara

Om vi för närvarande har en frisk kropp, betyder det att vi har levt ett sunt och hälsosamt liv i det förflutna. Om vi har en sjuk kropp har motsatsen varit fallet. Om vi nu lever tvärt emot hälsoreglerna men i alla fall har en god hälsa, kommer verkan av detta att visa sig som sjukdom i kommande liv, och denna sjukdom bryter kanske ut i barndomen.

Om vi föds in i gynnsamma levnadsförhållanden är det ett tecken på att vi skapade gynnsamma förhållanden för dem som föddes i vår familj i förflutna liv. Föds vi till eländiga förhållanden, var motsatsen fallet.

Om vi föds med talanger och begåvning är det därför att vi utvecklade dessa tillgångar i det förflutna.

Om vi föds med karaktärsbrister och snedvridna böjelser är det därför att vi i förflutna liv tillät sådant ogräs växa sig starkt i vår varelse.

Om en människa arbetar hårt men ändå inte vinner ekonomisk framgång, då betalar hon tillbaka gamla skulder som hon ådragit sig i tidigare liv. Om hon skenbart oförtjänt blir rik så är detta betalningen för något som gjorts i det förflutna, men då inte fick sin vederbörliga belöning.

Om vi handlar utan att de rätta verkningarna omedelbart följer, så går verkningarna inte förlorade utan framträder

senare i livet eller i kommande inkarnationer.

Om vår väg genom livet underlättas genom andras hjälp och uppmuntran, är det därför att vi själva bistått andra i det förflutna. Faller vi offer för ohederlighet, är detta vedergällningen för någon orätt vi begått i det förflutna.

Olyckshändelser och andra slumpartade tilldragelser som påverkar vårt liv och synes drabba oss utan orsak, utgör försenade verkningar av våra egna handlingar i tidigare inkarnationer.

De som tror på en god och kärleksfull personlig gud har alltid funnit det svårt att förklara orättvisorna och det oförtjänta lidandet i världen. Reinkarnationsläran undanröjer denna svårighet. Den visar att lidandet inte utmätts av en nyckfull gud som vill att några skall lida medan andra skall leva i lycka och välmåga. Den visar att vi själva har alstrat vårt lidande och elände. Det var vi själva som bröt mot harmonins lagar i det förflutna, och naturen reagerar i enlighet härmed. Prövningar är lättare att bära om vi vet att de inte pålagts oss av någon annan, utan alstrats av oss själva. Vi måste nu uthärda dem tills orsakerna uttömts. Vårt framtida öde ligger i våra egna händer. Våra nuvarande tankar och handlingar är frön som sås i vår karaktär, och deras art bestämmer den skörd som framtiden bär i sitt sköte.

Reinkarnationsläran ger värdighet och ansvar åt livet, ty den visar att vi skapar vår egen framtid. Den gör oss också mer barmhärtiga och deltagande mot dem som lider.

Om livets mening är att uppnå fullkomning, så är ett enda jordeliv helt otillräckligt. En livstid på 70 år kan inte föra oss särdeles långt på vår vandring mot fullkomning. Men reinkarnationsläran förklarar hur den behövliga tiden skänks oss. När naturens arbetsmetod - upprepning - tillämpas på människan, tar den formen av upprepade existenser i mänsklig gestalt på jorden. Därför skall vi gång på gång återvända hit, liksom vi redan levt här ett stort antal liv i det förflutna. Möjligheterna till tillväxt och utveckling är oändliga. Varje jordeliv för oss ett steg närmare fullkomningens mål. Liksom ett barn dag efter dag återvänder till samma skola och flyttas från lägre klasser till högre, så återvänder människan gång på gång till jorden, denna skola i erfarenhet, tills hon nått den högsta grad av fullkomning som här kan uppnås.

Vi får nya möjligheter att utveckla de egenskaper som vi endast börjat odla i det innevarande livet. Ej fullföljda strävanden, oavslutade uppgifter, förhoppningar och drömmar som aldrig förverkligats, allt detta kommer att realiseras i kommande inkarnationer.

De som ångrar orätta handlingar, kommer att få tillfällen att sona dessa i kommande liv på jorden.

Livets bank

Vårt arbete, vår strävan, vårt livsbidrag, kan jämföras med ett kapital som deponerats i en bank.

Ju mer vi sätter in i form av konstruktivt arbete, desto större blir vår behållning i denna livets bank. Om vi inte uträttar något själva utan lever på andras arbete, sätter vi inte in något i banken - vi tullar i stället på kapitalet. Behållningen i banken utgörs av våra insättningar minus våra uttag.

Om vi kan fortsätta att göra uttag i banken utan att sätta in något, är det ett tecken på att vi gjort tjänster i gångna liv som vi då inte arvoderades för. Vi tar nu ut arvoden för dessa, och kan fortsätta tills kontot tömts. När detta skett, möter vi en av dessa oförklarliga förändringar eller plötsliga olyckor som träffar oss av en slump och är så förbryllande. Om vi fortsätter att leva på andras arbete när vårt konto är tomt innebär det att vi sätter oss i skuld, och den skulden måste betalas i kommande jordeliv.

När vi övertygats om sanningen i reinkarnationsläran, kommer vi inte att känna oss tillfredsställda med att ständigt göra uttag på vårt konto. Vi kommer att intressera oss mer för att *ge* än för att *få*, ty vi vet att det sistnämnda sköter sig självt om vi sköter det förstnämnda.

I reinkarnationsläran har vi således en teori som visar att rättvisa råder i tillvaron, en teori som visar att människans handlingar är underkastade lagen om orsak och verkan, den lag som arbetar överallt i naturen.

Till Avsnitt 14

Till Innehållsförteckning

6. Människolivet

Låt oss nu fästa uppmärksamheten på hur människorna beter sig mot varandra och de verkningar som följer på deras handlingar. Låt oss också se på de händelser och erfarenheter som livet bjuder oss, men över vilka vi har liten eller ingen kontroll - miljön vid födelsen, medfödda anlag, "tur", olyckshändelser etc.

Finns det i människolivet en regelbunden följd av orsaker och verkningar? Styrs vårt liv av lag och rättvisa? Leder människans handlingar alltid och osvikligt till ett öde som hon förtjänat?

Den viktigaste delen av en människas liv är inte hennes yttre handlingar och erfarenheter utan hennes tankeliv, hennes strävanden och längtan, hennes känslor och sinnesrörelser. Ingenting av allt detta är direkt synligt för andra utom ibland i sina verkningar. Att spåra en kedja av orsaker och verkningar i det mänskliga livet är därför mycket svårt, ty människors motiv och de länkar som förenar orsaker med deras verkningar är till stor del dolda för vår syn. Men låt oss ändå betrakta några av livets vanliga erfarenheter.

På vissa fall av orätt handlande följer en däremot svarande synlig effekt, t ex när en person lever ett liv i utsvävningar med sjukdom som resultat. Men det händer också att människor bryter mot många av hälsans lagar och vansköter sina kroppar utan att synbarligen få något men därav, och att människor som har regelbundna vanor och vårdar sin kropp drabbas av sjukdom och lidande som vi inte kan se någon orsak till.

Vi ser ofta personer som hela livet arbetar hårt för att försörja sin familj och spara en slant till ålderdomen. I många fall lyckas de bra, men ibland möter de oväntade motgångar som ödelägger ett livslångt arbete. Vi ser också slående exempel på "tur" och "otur". En person förföljs av otur och förlorar sin förmögenhet. Han kanske samlar en ny och förlorar sedan den också, skenbart utan eget förvållande. En annan person gör inga större ansträngningar för att samla rikedomar, men pengarna tycks "ramla över honom".

Vi kan ta ett fall där någon handlar efter sitt samvete trots att ett motsatt agerande skulle ge större materiell belöning. Han kommer att känna en viss tillfredsställelse i vetskapen om att ha handlat rätt, medan den som tystade sitt samvete och handlade tvärt emot dess bud kanske får njuta av materiella fördelar i form av rikedom eller hög samhällsställning.

Och se på en brottslings liv. I somliga fall upptäcks redan det första brottet och han straffas enligt landets lag. En annan brottsling kan begå många brott innan han upptäcks. Med lite "tur" kan han t o m helt undgå upptäckt och kanske sluta sina dagar som en respekterad medlem av samhället.

Dessa exempel pekar på att orättfärdiga handlingar inte alltid medför att den handlande behöver skörda konsekvenserna av det han gjort. Det tycks vara fullt möjligt att i vissa fall så utan att behöva skörda vad man sått.

De omgivningar i vilka barn föds utövar ett stort inflytande på deras liv. Några föds i familjer där en god moralisk atmosfär råder, och hemmets inflytande bidrar i hög grad till att bygga upp och stärka en ädel karaktär hos barnet. Hemmets ekonomi är kanske god och barnet får en bra uppfostran. Kombinationen av dessa omständigheter är säkerligen till stor hjälp vid utformningen av ett framtida hederligt liv.

Andra barn föds under helt motsatta förhållanden. I deras fall bidrar hemmets inflytande till att försämra deras karaktär. De vuxnas exempel kan vara en jordmån för brottsliga tendenser hos barnet. Dess livsföring blir från början skev. Omständigheterna missgynnade barnet. "Det hade ingen chans", säger man.

Mot detta kan invändas att det är människans karaktär som är den mest avgörande faktorn i hennes liv. Individer med starka karaktärer har fötts i förnedrande omgivningar, men ändå levt ett anständigt liv och varit till nytta för sina medmänniskor. Ett faktum är dock att ogynnsamma omständigheter har en menlig inverkan på mindre starka karaktärer. Därför utgör ogynnsamma omständigheter vid födelsen ett allvarligt hinder för tron på livets rättvisa.

Barn som föds och uppfostras i samma omgivning visar stora olikheter i fråga om hälsa, karaktär, läggning och

begåvning. Några av dessa olikheter kan modifieras genom uppfostran, men uppfostran kan inte i någon högre grad ändra de olikheter som finns från födelsen. I somliga fall är barnet i besittning av en sund kropp, en stark karaktär, ett skarpt förstånd och ett trevligt och vinnande sätt, vilket blir barnet till stor hjälp på dess väg genom livet. Ett annat barn föds utan dessa fördelar och kan få bära bördan av en sjuk kropp, en vankelmodig karaktär, en trög hjärna och ett buttert och retligt sätt - allvarliga handikapp för ett lyckligt och framgångsrikt liv.

Olyckshändelser har en benägenhet att träffa vem som helst utan någon synlig orsak. Den ene deltar i vilda äventyr och klarar sig utan en skråma. Den andre stannar hemma, snubblar på en matta och skadar sig allvarligt.

Det tycks som om människornas handlingar ofta får sina rätta följdverkningar, men att de kanske lika ofta inte får det. Vi måste därför konstatera att fullkomlig rättvisa inte råder i människans liv på jorden, men att slump och orättvisa däremot spelar en stor roll.

Till Avsnitt 7

Till Innehållsförteckning

14. Gynnsamma verkningar

Låt oas nu se hur det skulle inverka på individen och följaktligen även på världen, om han hade en fast övertygelse, att lag och rättvisa råder i alla livets skiften. Hur kommer vi att handla, om vi med säkerhet vet, att vi skall skörda vad vi sår varken mer eller mindre: att om vi sår gott utsäde skall vi skörda därefter, och om vi sår dåligt, skall vi inhösta dålig skörd; att handling och återverkan motsvarar varandra och till slut måste utjämna varandra?

Antag att en ung man, som träder ut i livet med höga ideal, har en fast övertygelse, att dessa ideal har en filosofisk grundval - att de verkligen är grundade på naturens lagar. Han vet att trots alla tecken på motsatsen kommer hans försök till rätt handlande att medföra resultat, och denna vetskap ger honom ökad styrka att leva ett ädelt liv.

En självisk person på ett lägre plan av handlande skulle starkt påverkas av vetskapen, att han måste skörda sin egen sådd. Han vet, att han aldrig skulle kunna få »någonting för ingenting» och att varaktiga fördelar endast kan ernås som resultat av hederligt och produktivt arbete. Det faktum, att det är möjligt att vinna fördelar genom ohederliga metoder, skulle aldrig utgöra någon frestelse för honom, ty han vet också, att om han begagnade sig av svek mot andra, skulle han till sist förlora allt vad han hade vunnit genom svek. Under sådana förhållanden skulle ingenting vinnas genom ohederlighet och för att skydda sig själv skulle han undvika att lagra svårigheter, som han ändå måste skörda i framtiden.

Skulle inte även en brottsling förlora intresset för sitt »yrke», om han upptäckte, att det finns en högre lag av rättvisa, som han inte kan »lura», utan som kommer att nå honom till slut och sända varenda handling tillbaka till honom, liksom pendeln sänder tillbaka den impuls, som den fått? Skulle han inte inse, när han måste lämna full gottgörelse för alla sina handlingar och erfara samma lidande han orsakat andra, att brott »inte lönar sig»? Skulle han inte då omsorgsfullt undvika allt bedrägligt och sky det som pesten?

Ingen affärsman skulle vilja leva på andras arbete, sedan han insett, att han i sinom tid måste erlägga full återbetalning av hela sin otillbörliga vinst.

Ingen politiker skulle svika tro och loven, om han visste att han själv skulle falla offer för ett liknande svek i framtiden.

Ingen diktator skulle störta världen i krig, om han visste, att han själv måste genomgå det lidande han bringar andra.

Det skulle vara fåfängt för oss att försöka undandraga oss de otrevliga eller prövande förhållanden, som livet kan föra i vår väg. Om rättvisa råder, har vi själva gett upphov till dessa erfarenheter, och det vore klokare av oss, om vi modigt mötte dem, än om vi försökte undvika dem. Om de inte hör till oss, kommer situationen snart att klarna; och om de verkligen är våra, kan inga undanflykter och inga sidosteg avlägsna dem från oss. Om vi lyckas undvika dem nu, kommer de att dyka upp på något annat sätt senare; så varför inte resolut möta dem genast och sedan vara av med dem?

Självmördaren tror kanske, att hans handling löser hans problem och befriar honom från en olycklig belägenhet, men han har endast uppskjutit lösningen till ett kommande liv, då han åter kommer att tvingas möta samma problem och lösa det. Genom sin våldshandling har han berövat sig själv alla tillfällen till tillväxt och utveckling i detta liv. Han har ingripit i naturens lagbundna arbetsmetoder och därigenom med våld flyttat sitt medvetande från det fysiska livet till ett annat existenstillstånd, som naturen ännu inte förberett det till; därför måste medvetandet utstå konsekvenserna av en sådan oförbereddhet.

När vårt förnuft fattar den iden, att vi måste skörda, vad vi sår, står det genast klart för oss, att det inte endast är oklokt utan fullkomligt dåraktigt att söka vinna fördelar genom dåliga handlingar, och endast den andligt

undermålige, oförmögen till det enklaste resonemang, skulle fortfarande försöka erhålla »någonting för ingenting».

När vi bedrar andra, tar vi på kredit i livets bank och skapar orsakerna till att vi själva blir bedragna i framtiden.

Jämför detta med den hederliga metoden att uppnå samma fördel. I det fallet förtjänar vi rätten till vår vinst genom arbete och ansträngning i första rummet. Vi betalar då kontant, och det finns ingen skuld, som hänger över oss och som måste betalas i framtiden.

Är inte insikten att rättvisa råder i alla våra handlingar den kraftigaste sporre till att handla rätt och ett medel att åstadkomma harmoni i världen? Det stärker människans moraliska fiber och skänker henne tron att rätt handlande kommer att medföra sin vederbörliga belöning i sinom tid. Det är en stoppsignal till egoisten och brottslingen, ty det visar dem att orätta handlingar resulterar i framtida lidande. Det vädjar såväl till det bättre jaget hos den goda människan som till den själviska människans egennytta. Det angriper alla dåliga handlingar i roten genom att visa, att själviskhet är detsamma som självförstörelse och att både vår egennytta och våra bättre impulser fordrar altruistiskt handlande.

Vi har sett, hur tron på rättvisa inverkar på individen. Denna individuella påverkan kommer till slut att märkas i hela nationen och med tiden kommer nationens handlingar att ledas av rättvisans principer. Ingen nation kommer då att förtrycka eller underkuva någon annan nation, utan varje nation arbetar för det gemensamma bästa och enligt sin inneboende egenart bidra till en mer harmonisk och ädlare civilisation i framtiden.

Till Avsnitt 15

Till Innehållsförteckning

7. Lag eller slump?

Låt oss nu rekapitulera våra tidigare iakttagelser och än en gång skärskåda bevisen.

I den materiella världen fann vi att lagen om orsak och verkan härskar suveränt.

På det mentala planet fann vi också att lag och ordning råder vart vi än vänder oss.

Vi konstaterade att om det finns en Gud* och en intelligent plan bakom universum, så måste rättvisa och lag vara delar av denna plan.

Vi fann också att om livets mening är utveckling, tillväxt och ett framåtskridande mot fullkomning, så är lag och rättvisa nödvändiga för uppnåendet av detta mål.

Förutom vår moraliska natur säger oss vår förnimmelse av "tingens inneboende ändamålsenlighet" att det måste finnas lag och rättvisa i universum.

När vi studerar människolivet finner vi å ena sidan att större delen av människans handlingar styrs av rättvisa, men å andra sidan också att tillfälligheter och orättvisa i hög grad tycks inverka på människornas öden.

Sammanfattningsvis finner vi att bevisen för lag och rättvisa överväger, men inte till 100 %.

De uppenbara orättvisor som råder i det mänskliga livet är alltså den svaga punkten, sprickan i vad som i övrigt tycks vara en perfekt plan. Det är detta som undergräver vår tro på en fullkomlig rättvisa och på Gud*.

Två olika teorier kan uppställas som förklaring till orättvisor: antingen (1) sker de utan vederbörlig orsak, eller också (2) utgör de verkningar av orsaker som vi inte kan se.

Första alternativet.

Om det första antagandet är riktigt är människolivet ett undantag från naturens allmänna plan. Även om vi människor är en del av naturen, faller våra handlingar utanför den lag och ordning som härskar i den övriga naturen. Människolivet är utlämnat åt oordning, förvirring och slump. Universums lagar inte är universella. De är tillämpliga i vissa fall, men inte i alla.

När vi vrider på strömbrytaren till taklampan vet vi att strömmen går genom ledningar som är dolda i väggen och når glödlampan. Vi vet att det inte finns någon slump i det skeendet. Men för inte så länge sedan var även vi okunniga om elektricitetens lagar. Hur skulle vi då ha uppfattat ljusfenomenet? Med vår nuvarande kunskap är vi inte i stånd att spåra förbindelserna mellan slumpartade händelser i det mänskliga livet och deras orsaker, men skall vi därför säga att *det inte kan finnas några förbindelser?* Är det inte förnuftigare att utgå från att, eftersom universum leds av lagen om orsak och verkan på andra områden, människornas handlingar och erfarenheter också styrs av denna lag. Det som ser ut som slump måste då vara det följdriktiga resultatet av individers tankar och handlingar i det förgångna. Låt oss nu analysera det andra alternativet och se om det är mer logiskt än det första.

Andra alternativet.

En vetenskapsman som möter ett fenomen som han inte förstår accepterar inte slumpen som förklaring. Istället börjar han undersöka och experimentera för att spåra företeelsen tillbaka till dess orsak. Om han inte lyckas tror han fortfarande inte att fenomenet var en följd av slumpen, utan är förvissad om att framtida undersökningar skall

avslöja den bakomliggande orsaken.

För ett par århundraden sedan visste man mycket litet om tyngdlagen, men Isaac Newtons undersökningar resulterade i att han formulerade den. Naturligtvis har denna lag verkat sedan urminnes tider, men människans kännedom om den existerade inte förrän den formulerades av Newton.

Newtons tredje rörelselag säger: "för varje verkan finns det en lika stor och motsatt återverkan. Lagen har prövats på experimentell väg och befunnits vara ett faktum vad materiella kroppar beträffar. I människolivet skulle handlingen och dess återverkan fullständigt svara mot varandra om en människas handlingar återvände till henne, tjänst för tjänst, oförrätt för oförrätt, vänlighet för vänlighet. Om det i materians rike är sant att "verkan och återverkan är lika och av motsatt art", skulle principen inte också kunna gälla för mänskliga handlingar?

Astronomerna lär oss att universum (i dess materiella aspekt) är så underbart balanserat att en rörelse av ett finger påverkar stjärnorna i världsrymden. Om tyngdkraften kan överbrygga de ofattbara avstånden i rymden och utan synlig förbindelse länka ihop en orsak på vår jord med en verkan på en avlägsen stjärna, varför skulle det då vara orimligare att anta att det finns en annan kraft eller princip, attraktion eller repulsion, en osynlig tråd, som länkar ihop våra tankar och handlingar med deras verkningar? Om tyngdlagen arbetar opåverkad genom rymden, varför skulle inte denna andra kraft kunna verka oberoende av tid och yttre omständigheter? Det senare antagandet är inte orimligare än det förra, och om naturen kan bestå mekanismen i det ena fallet kan den också göra det i det andra. Kan man inte tänka sig att den framåtgående vetenskapen en dag kommer att kunna spåra de trådar som nu är dolda för oss och lösa detta problem, liksom den har löst så många andra i det förflutna? Kanske kommer framtida forskare att disponera känsligare instrument än de vi nu har. Kanske kommer människan att utveckla egenskaper i sin organism som gör det möjligt för henne att direkt och utan hjälp av instrument spåra sammanhanget mellan orsak och verkan överallt.

När nya upptäckter görs, kontrolleras rådande teori i förhållande till dessa och revideras om den inte längre passar in på fakta, eller också överges den kanske helt och hållet för en ny och bättre teori.

Om lagen för orsak och verkan råder över människornas handlingar skulle det således vara möjligt att finna en teori som förklarar hur den arbetar.

Vilka är de fordringar som en sådan teori måste uppfylla?

Till Avsnitt 8

Till Innehållsförteckning

15. Är de etiska lärorna praktiska?

Etiska läror vädjar till människan att vara ärlig och uppriktig, samvetsgrant utföra sina plikter, tänka mer på andras välfärd än sin egen, giva hellre än taga, göra gott utan tanke på egen vinning, »älska din nästa såsom dig själv»; kort sagt, tillämpa broderskapstanken. Det erkännes allmänt att om dessa läror praktiserades i verkligheten, skulle denna jord vara ett paradis jämfört med vad den är i dag; trots detta tillämpar mycket få människor dessa principer eller tillämpar dem endast i begränsad utsträckning, tydligen därför att den, som praktiserar dem, blir handikappad såvida de inte praktiseras av andra, och därför skjutes de vanligen åt sidan såsom varande opraktiska.

Om en samling läror, vilka obestridligen skulle gagna mänskligheten, anses opraktiska, måste antingen dessa läror vara falska i sig själva eller också är det någon brist hos dem som skulle förkunna deras praktiska värde.

Som redan påpekats, manar etiska läror människan att utöva broderskap. Om vi skulle utvälja en av dem såsom typisk för alla de andra, skulle vi troligtvis inte kunna finna någon mer allomfattande än den gyllene regeln: »Därför, allt vad I viljen, att människorna skola göra eder, det skolen I ock göra dem» (Matt. VII, 12), eller som det vanligtvis uttryckes : »Handla mot andra så som du vill att andra skola handla mot dig.»

Det finns en annan version av den gyllene regeln, som Confucius givit: »Handla inte mot andra så, som du inte vill att andra skola handla mot dig.» Den förra är en uppmaning att tillämpa broderskap, den senare en uppmaning att undvika att skada andra, men i ingendera fallet ges det något skäl, varför ett sådant handlingssätt är att föredraga.

Vad är det vi vill andra skall göra för oss, och vad är det vi vill andra skall avhålla sig från att göra? Vi vill naturligtvis, att andra skall handla så, att vi kan draga fördel därav, och att de skall undvika att skada oss. Den gyllene regeln helt enkel uppmanar oss att använda den som en norm för vårt eget uppförande och släpper därmed hela problemet.

Om livet ledes av slumpen och våra handlingar kanske eller kanske inte medför sin lämpliga verkan, då är inte den gyllene regeln praktisk, ty genom att tillämpa den, skulle vi bara komma i händerna på någon självisk individ, som skulle utnyttja oss. Om å andra sidan livet styres av rättvisa och vi skördar vad vi sår, då är inte bara den gyllene regeln praktisk; det är detsamma som vanligt sunt förnuft. Om vi skördar vad vi sår, är det otvivelaktigt förenat med vanligt sunt förnuft att så gott utsäde, att praktisera broderskap, ty verkan av detta återvänder till oss i sinom tid; och det är också vanligt sunt förnuft att undvika att skada andra, ty en sådan skada kommer också att återverka på oss.

Den gyllene regeln säger ingenting om den belöning, som följer på dess tillämpande. Den nämner inte skörden; den talar endast om att så. Den säger: »Så gott utsäde, undvik att så ogräs», och lämnar saken på den ståndpunkten, men vi kan se visheten i att lyda detta råd om våra handlingar ledes av orsakslagen, ty i så fall behöver vi endast bekymra oss om sådden; orsakslagen tar hand om resultatet.

Ehuru den gyllene regeln inte hänsyftar på lagen om orsak och verkan, kan man i alla fall märka, när man betraktar den i förhållande till denna lag, att den står i full överensstämmelse med den, och kan i sanning anses vara ett råd till människorna att tillämpa den för deras egen välfärds skull.

Innan vi kan bevisa, att den gyllene regeln och andra etiska läror är praktiska, är det emellertid nödvändigt att bevisa, att människans handlingar ledes av lagen om orsak och verkan och att vi skall skörda, vad vi sår.

Till Avsnitt 16

Till Innehållsförteckning

8. Vad som krävs av teorin

Om vi undersöker händelser som sker på grund av slump eller orättvisa i det mänskliga livet, märker vi att de kan grupperas under två allmänna rubriker:

1. "Okontrollerade händelser", dvs sådana händelser eller livsinslag över vilka individen inte har någon kontroll och vilka kommer till honom utan någon aktivitet från hans sida, t ex en ärvd sjukdom, förmånliga eller ogynnsamma levnadsvillkor vid födelsen, medfödda karaktärsdrag som hjälper eller hindrar honom osv. Till denna grupp hör olyckshändelser och sådana upplevelser som tvingas på oss genom andra människors handlingar.

2. "Kontrollerade händelser", dvs de händelser som avsiktligt genereras av individen själv men inte följs av motsvarande verkningar, t ex ogärningar som inte har lidande i släptåg och ansträngningar för det goda som inte bär frukt.

Okontrollerade händelser

Om dessa händelser lyder lagen för orsak och verkan finns det tydligen två möjliga förklaringar till dem.

(a) Antingen kan orättvisan i dessa händelser utjämnas i en tillvaro efter döden, eller också

(b) utgör händelserna verkningar av handlingar som individen själv har utfört under en tillvaro före födelsen till det innevarande livet.

Vilken är den mest logiska förklaringen av dessa två?

Om själen börjar sin tillvaro när kroppen föds är individen inte på något sätt ansvarig för de förhållanden i vilka födelsen placerar honom. Men dessa förhållanden har ändå ett starkt inflytande på gott eller ont över hans öde, och när döden kommer är han en bättre eller sämre människa delvis tack vare dessa förhållanden. Även om det är sant att denna orättvisa skulle kunna utjämnas i ett kommande liv, kan individens karaktär under tiden ha blivit sämre. Detta är en ny orättvisa som följer av den första.

Vidare kan vi inte låta bli att fråga: Vad är avsikten med denna olikhet i levnadsförhållandena? Varför måste vi över huvud taget utstå denna orättvisa? Somliga tror att det är "Guds vilja". Kan detta vara sant?

En genomsnittsmänniska skulle inte avsiktligt visa en sådan partiskhet, en sådan orättvisa och grymhet mot sina barn, även om hon hade för avsikt att rätta till det senare. Det skulle vara meningslöst att göra så. En kärleksfull mänsklig fader försöker göra sitt bästa för sina barn, och säkerligen skulle inte en välvillig Gud* göra mindre för sina barn. Han skulle se till att vartenda ett av dem fick den bästa möjliga starten i livet. Därför kan vi inte förklara alla de olikheter som vi föds in i som "Guds vilja", ty det skulle betyda att vi placerade Gud* under en vanlig människas nivå. Vidare skulle det vara ytterligt meningslöst att först pålägga någon en sådan orättvisa bara för att senare rätta till den. Därför måste vi medge att olikheterna vid födelsen inte kan förklaras med ett utjämnande efter döden, ty det skulle vara både orättvist och meningslöst.

Det enda alternativ som kan förklara olikheterna vid födelsen och andra "okontrollerade händelser" är att individen själv har existerat före födelsen. Alla livets slumpartade händelser förklaras då med att de är verkningar av handlingar som individen själv har utfört under en tidigare tillvaro.

Det finns inget som strider mot rättvisan i det antagandet. I ljuset av den förklaringen kan vi lätt skönja kedjan av orsaker och verkningar. Detta kommer att utvecklas mera i detalj längre fram.

Kontrollerade händelser

Låt oss så övergå till de "kontrollerade händelserna". Under den rubriken faller de handlingar som utförts av individen själv men inte medfört några verkningar i det innevarande livet.

Om rättvisa skall kunna skipas i detta fall kan döden inte vara slutet på vår tillvaro. Man skulle då undkomma en del resultat av sina onda handlingar. Det finns bara en möjlighet kvar. Om någon rättvisa skall kunna skipas, måste detta äga rum i en kommande tillvaro.

En version av föreställningen om försenad rättvisa är läran om himmel och helvete. Enligt denna lära tilldelas människan evig lycksalighet eller eviga kval alltefter de handlingar hon begått under sitt liv på jorden. Om detta vore sant skulle det inte kunna betraktas som rättvist, ty verkan skulle inte stå i någon rimlig proportion till orsaken. Inte ens en vanlig människa skulle vara så orättvis. Hur skulle då en god och rättvis Gud* kunna vara det? En evig helvetesvistelse skulle vara en mycket större orättvisa än att låta ett jordelivs oförrätter bli osonade.

Läran om evig lycksalighet eller evigt lidande erbjuder inte en lösning som stämmer överens med våra krav på rättvisa. En utjämnande vedergällning fordrar en tillvaro efter döden, under vilken vi skördar verkningarna av de handlingar som inte bringats till mognad under det innevarande livet. En livsåskådning som tillgodoser rättvisekravet måste därför innefatta både en tillvaro före födelsen och en tillvaro efter döden. Det måste ha varit under någon tidigare tillvaro som människan sådde de orsaker, vilkas verkningar hon skördar i form av livsvillkor vid födelsen. Det måste vara under en tillvaro efter döden som icke utjämnade orsaker, vilka hon satt i gång, kommer att balanseras.

En sådan livsåskådning skulle vara acceptabel för såväl människans högre strävanden och längtan som för hennes förnuft och logik. Den skulle stämma överens med föreställningen om en god och rättvis Gud* och den skulle passa in i utvecklingsplanen och förutsätta en värdig avsikt med livet. Vilken lära kan uppfylla alla dessa fordringar?

Till Avsnitt 9

Till Innehållsförteckning

16. Sammanfattning

Om rättvisan styr vårt liv kommer vi att skörda vad vi sår.

Därav följer att vi vinner på att så gott utsäde. Och att vi blir lidande på att så dåligt utsäde.

Vetskapen om att rättvisa råder är en stark kraft som sporrar människan att handla rätt, och därigenom försvinner så småningom det lidande och elände som kommer av dåliga handlingar.

Tron på rättvisa kan inte vinna insteg om vi inte kan visa hur rättvisan arbetar.

Den största svårigheten i att acceptera lagen om orsak och verkan såsom ledande människans handlingar ligger i den orättvisa som framträder i det mänskliga livet.

Denna orättvisa kan inte förnekas, om vi accepterar teorin om ett enda jordeliv, men kan lätt visas vara verklig rättvisa och i harmoni med lagen om orsak och verkan, om vi accepterar iden om återupprepade liv här på jorden.

Reinkarnationsläran löser således orättvisans problem.

Om vi accepterar iden om ett lagbundet universum, som styres av lag och rättvisa, då blir reinkarnationsläran en logisk nödvändighet.

Till Innehållsförteckning